

EMILE & FERDINAND

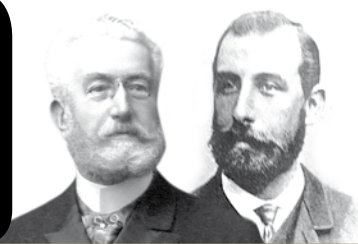
Magazine van

LARCIER
INTERSENTIA

2020/2 | N° 17

Gratis magazine

Afgiftekantoor: 3000 Leuven Masspost | P919288

JURIDISCHE ACTOREN

Doelmatige rechtsvorming door het Hof van Cassatie

Interview met Matthias Van Der Haegen

8

3 JONGE JURISTEN

The (legal) world according to Louise Willocx – Recht en maatschappij door de ogen van een vierentwintjarige
Interview met Louise Willocx

12 RECHT & PSYCHOLOGIE

Verklaringen van verdachten in het strafproces
Interview met Pieter Tersago

16 FOCUS

Tien jaar Tijdschrift Overheidsopdrachten- en Overeenkomsten
Interview met Kris Wauters en Patrick Thiel

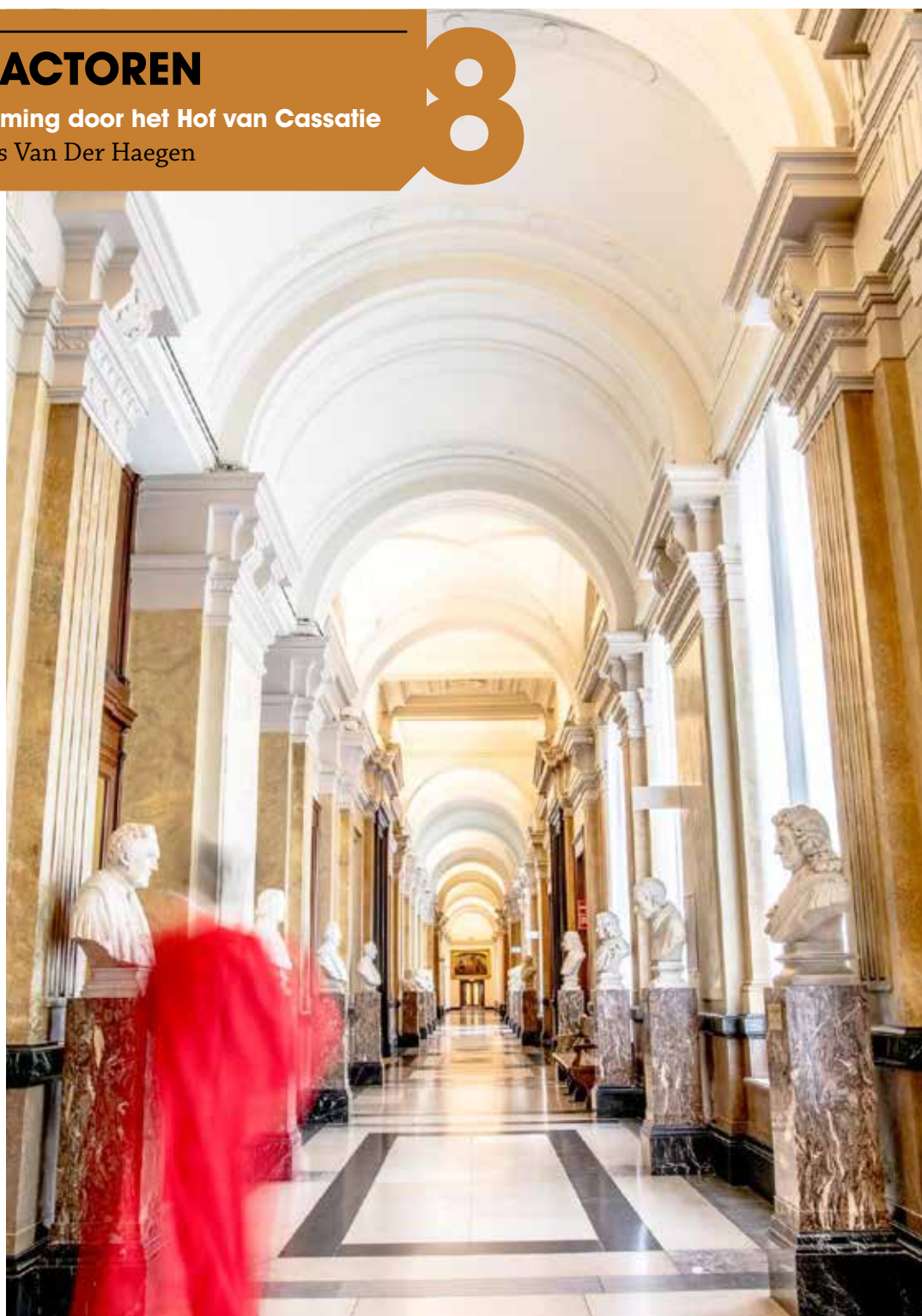
20 AUTEURSRECHT

Digitale producten *versus* eigendom: op zoek naar de balans
Simon Geiregat

En ook

→ Niet te missen data

→ ...

VEEL
LEESPLEZIER!

BESTE AUTEURS, BESTE KLANTEN, BESTE LEZERS,

U heeft de gloednieuwe Emile & Ferdinand in handen met opnieuw een aantal interessante bijdragen en interviews.

We openen met een boeiend gesprek met een veelzijdige en geëngageerde juriste, Louise Willocx. Door haar indrukwekkende academische parcours is zij uitstekend geplaatst om het rechtsonderwijs in België te evalueren en te vergelijken met de Angelsaksische aanpak. Maak ook kennis met haar visie op het recht als middel om de samenleving vorm te geven én haar humaner te maken.

De jurisprudentie van het Hof van Cassatie fungeert als een lichtbaken waarop rechtspraktizijnen navigeren in het rechtsverkeer. Het Hof interpreteert echter niet alleen wetsbepalingen, het creëert ook zelf nieuwe rechtsregels om het recht in de pas te doen lopen met maatschappelijke evoluties. Prof. Matthias Van Der Haegen doet voorstellen om deze belangrijke rechtsvormende functie doelmatiger te laten uitoefenen.

Het bewijs in strafzaken draait rond de vraag: 'is de schuld van de verdachte boven redelijke twijfel bewezen?' Rechtspsychologisch onderzoek toont aan dat bij bewijsbeoordeling verschillende fouten kunnen ontstaan.

Pieter Tersago licht ons de resultaten toe van zijn empirisch onderzoek: hoe beoordelen strafrechters verdachtenverklaringen als bewijs en hoe gaan zij om met juridische én rechtspsychologische aandachtspunten?

De contractualisering van het overheids-optreden deed een nieuwe rechtstak ontstaan. Om de groeiende wetgeving en rechtspraak beter te ontsluiten én toe te lichten ontstond tien jaar geleden het tijdschrift *Overheidsopdrachten en -Overeenkomsten / Marchés et Contrats publics*. Het ideale moment voor een gesprek met de hoofdredacteurs: Kris Wauters en Patrick Thiel over hun boeiende werkveld.

Wie al eens een e-boek, software of een muziek- of filmaccount heeft aangeschaft, weet het: u bent nooit echt 'eigenaar' van wat men u levert via internet. In de digitale context is het zoeken naar een aangepast belangenevenwicht. Simon Geiregat focust op één topic uit de discussie, met name de mogelijkheid om digitale inhoud en digitale diensten 'tweedehands' over te dragen.

Veel leesplezier!

De redactie van Emile & Ferdinand

COLOFON

Hoofdredacteur
Herman Verleyen

Redactieteam
Herman Verleyen, Bert Van Vaerenbergh, met medewerking van Anne-Laure Bastin

Lay-out
Julie-Cerise Moers (Cerise.be)

© Lefebvre Sarrut Belgium NV

Verantwoordelijke uitgever
Paul-Etienne Pimont
Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139, Loft 6 - 1000 Brussel

Publiciteitsregie
The Future is Now bvba
Laurence Thomsin
0032 471 63 67 01
info@the-future-is-now.net

Berichten die bestemd zijn voor de redactie kunnen worden verzonden via e-mail:
emileenferdinand@larcier.com

Lees Emile & Ferdinand in de gratis app Larcier Journals:
www.larcier.com/nl/app-larcier-journals

RAADPLEEG UW TIJDSCHRIFTEN, OVERAL EN ALTIJD

DIT MAGAZINE IS OOK VAN U!

Aarzel niet om ons **artikels over te maken**. Ook uw **suggesties** of **opmerkingen** op **gepubliceerde bijdragen** zijn welkom!
Stuur ons uw berichten op: emileenferdinand@larcier.com

THE (LEGAL) WORLD ACCORDING TO LOUISE WILLOCX

RECHT EN MAATSCHAPPIJ

DOOR DE OGEN VAN EEN VIERENTWINTIGJARIGE

Emile & Ferdinand laat graag jonge juristen aan het woord die het recht én de praktijk met een frisse blik bekijken, en zeker wanneer dit gebeurt vanuit een sterke maatschappelijke betrokkenheid.

Louise Willocx geeft inzicht in haar motivatie om rechten te studeren, en is door haar indrukwekkende academische parcours uitstekend geplaatst om het rechtsonderwijs in België te evalueren en te vergelijken met de Angelsaksische aanpak.

Het recht bestuderen en beoefenen is voor haar een manier om vorm te geven aan de samenleving én deze humaner te maken.

Vandaar dat aan al haar academische en professionele activiteiten altijd een *pro bono* luik is gekoppeld, en dat dit engagement in zekere zin ook ten grondslag ligt aan deze carrière ...

Duik mee in dit boeiend gesprek met een veelzijdige en geëngageerde juriste.

Louise Willocx

Louise WILLOCX studeerde rechten en filosofie aan de KU Leuven, studeerde in het kader van een Erasmusuitwisseling aan de University of Melbourne (2018) en behaalde een LLM aan Yale Law School. Momenteel werkt ze als Legal Assistant voor Ben Cooper QC van DOUGHTY STREET CHAMBERS (London, UK).

Emile & Ferdinand: Laat ons beginnen bij het begin: vanwaar je keuze voor een opleiding rechten?

Louise Willocx: Als tiener was ik erg actief bij de ngo Tumult, waar jongeren samen met vluchtelingen kampen organiseerden voor kinderen in een moeilijke gezinssituatie. Ik vond het vaak frustrerend dat ik niets meer kon

doen dan een fijne leidster of vriendin te zijn. Aangezien ik graag in debat ga, praktisch gericht ben en op een hoog intellectueel niveau wou werken, was rechten mijn intuïtieve keuze om zulke maatschappelijke problemen te benaderen. Na een heleboel omwegen en stages om uit te testen of het gras toch niet groener is aan de overkant, sta ik daar nog steeds helemaal achter. ● ● ●

Beantwoordt deze opleiding uiteindelijk aan je verwachtingen? Met welk gevoel blik je erop terug?

“Achteraf gezien denk ik dat ik liever in een Engels of Amerikaans systeem had gezeten, waar universiteitsstudenten eerst een meer algemeen vormende opleiding kunnen kiezen en dan een korte professionele rechtenopleiding volgen. Een bredere achtergrond en een andere denkwijze laten je toe kritischer en creatiever te zijn, en het vermijdt dat juristen ‘wereldvreemd’ zouden zijn. Daarom heb ik zelf ook filosofie bijgestudeerd tijdens mijn master rechten. Ik wou de intellectuele vaardigheden hebben om het recht zelf in vraag te stellen. De algemeen vormende vakken in mijn rechtenopleiding waren niet diepgaand genoeg om hetzelfde te bereiken en ik ben er ook niet van overtuigd dat de hoeveelheid substantieel recht die we krijgen, nodig is om een goede jurist te zijn. Buiten een paar kernvakken, moet je vooral als jurist kunnen denken, zodat je jezelf de juiste vragen stelt wanneer je in een rechtstak bezig bent die je niet kent.

Wat is je academisch en professioneel parcours tot op heden?

“Tijdens mijn rechtenopleiding aan de KU Leuven proefde ik eigenlijk van heel wat beroepen buiten het strikt juridische: ik schreef als journalist voor *Veto*, deed een stage op de ambassade in Washington DC, was veel met theater en film bezig, deed als vrijwilliger *advocacy* en *communications* werk voor *Jesuit Refugee Service*, studeerde Arabisch en Spaans in avondschoon, en een bachelor filosofie. Pas helemaal op het einde van mijn rechtenstudies ging ik bij Kati Verstrepens immigratierecht kantoor *Antigone Advocaten* een zomerstage doen en

ik was zo onder de indruk van haar en van het werk van haar team dat ik alsnog de advocatuur overwoog.

Dankzij mijn stage op het Internationaal Strafhof en mijn Erasmusverblijf aan The University of Melbourne in Australië kon ik een glimp opvangen van de mogelijkheden die in het buitenland bestonden en ik besloot een aanvraag te doen voor een LLM aan een topuniversiteit. Yale aanvaardde me, en daar werden verre carrièredromen plots een realiteit. Als Yale Fellow liep ik vervolgens stage bij Doughty Street Chambers in Londen, een van de belangrijkste mensenrechtenkantoren ter wereld, waar bijvoorbeeld ook Amal Clooney werkt, en de Speciale Jurisdictie voor de Vrede (JEP), het oorlogstribunaal in Colombia. Die ervaringen waren zo geweldig dat ik ondertussen voor een van de QC's (*Queen's Counsel*) van Doughty Street Chambers werk en een Yale Robina Fellowship heb gekregen om nog een extra jaar aan de JEP te werken.

Zeker al een mooi parcours! Zaf er van in het begin een plan achter?

“Er zat helemaal geen plan achter. Ik heb alles uitgeprobeerd dat me interessant leek, en hierdoor ben ik er gelukkig vrij snel in mijn carrière achter gekomen waar ik op lange termijn naartoe wil. Rechtenstudenten worden te zeer het klassieke pad op geduwd, en het vergt heel wat zelfvertrouwen en lef om dat af te wijzen zonder duidelijke al-

ternatieven te hebben. Ik ben vandaag ontzettend blij dat ik al die alternatieven zelf heb uitgezocht en nu precies weet wat ik wil en ervoor kan gaan. Veel van mijn vrienden die wel de klassieke weg hebben gevolgd, beseffen nu dat ze niet helemaal gelukkig zijn op hun positie, maar het is veel moeilijker om iets compleet nieuws uit te proberen eens je aan het werk bent.

Je sprak daarnet al over het Angelsaksische systeem (meer algemeen vormende opleiding, gevolgd door korte professionele rechtenopleiding). Aangezien je zowel in België gestudeerd hebt als in de VS en Australië, ben je goed geplaatst om beide systemen te evalueren, inhoudelijk en formeel.

“Het grootste verschil tussen het rechtenonderwijs in België en in de Angelsaksische landen is de persoonlijke begeleiding die je krijgt. Op Melbourne en Yale Law School kende ik mijn professoren goed, had ik de kans mijn leerstof met hen te bediscussiëren en waren ze persoonlijk bereid om me in contact te brengen met hun contacten die professioneel interessant voor me zouden kunnen zijn.

De grotere vrijheid om rechtsgebieden te bestuderen die me interesseerden en de interactieve vorm van lesgeven maken dat je als student ook veel gemotiveerder bent. In België bestonden mijn lessen vooral uit professoren die de cursus nog eens mondeling uitlegden, maar in Yale moest je de leerstof al verwerkt hebben voordat je naar de les kwam. In de les wisselden we eerder onze meningen uit en keken we met een kritische blik naar de benadering van individuele auteurs. Als eindevaluatie werd dan ook vaak ver-

In België heb ik vak na vak moeten blokken “wat het recht is”. In het Angelsaksische systeem ligt de nadruk net op “wat het recht kan zijn”.

wacht dat we een onderwerp kozen dat ons interesseerde tijdens de lessen en dat we daar een paper over schreven. Dat brengt je een heleboel andere vaardigheden bij dan puur leerstof blokken.

Natuurlijk besef ik wel heel goed dat de middelen van die universiteiten samenhangen met een ongelijke samenleving waarbij alumni miljoenen kunnen doneren aan een beperkte groep studenten. Het is daarom niet zo simpel om het ene systeem als een voorbeeld voor het andere te stellen, maar het zorgt er helaas wel voor dat het voor Belgische studenten veel moeilijker is om competitie te voeren met studenten uit een Angelsaksisch systeem.

Heeft de andere aanpak van onderwijs je beïnvloed?

Ik ben ook een stuk beter in pleiten geworden door de totaal andere benadering van het recht. In België heb ik vak na vak moeten blokken “wat het recht is”. Mijn eerste grote schrijfopdracht in de bachelor was daar tekenend voor: voor mijn “rechtsvraag” moest ik de correcte rechtspositie duiden in een casus. In het Angelsaksische systeem ligt de nadruk net op “wat het recht kan zijn”. Je bestudeert opinies van rechters en bediscussieert welke punten ze openlaten, welke interpretaties er mogelijk zijn afhankelijk van hoe je je bronnen combineert. Het ontdoet rechtspraak van de illusie dat het slechts een directe toepassing van het recht op de feiten is. Wanneer je dat toegeeft, ben je als rechter gedwongen je beslissingen extra goed te verantwoorden, en als advocaat durf je meer in vraag te stellen.

Het geheel van die verschillen in een rechtenopleiding maakt dat je er als student ‘empowered’ uitkomt. Je kan je

verdiepen in de rechtsgebieden die jou interesseren en krijgt volop kansen om praktische ervaring op te doen of contacten te leggen met alumni aan wier loopbaan je een voorbeeld kan nemen. Wanneer je afstudeert, weet je dan veel beter wat je wil, heb je de praktische ervaring om het waar te maken en de vaardigheden om op een inventieve en kritische manier het recht vorm te geven.

Tijdens je LLM aan Yale Law School deed je ook vrijwilligerswerk ...

Dat waren erg bijzondere ervaringen omdat ik heel scherp zowel de meest impressionante kant van de VS (ongelooflijk gedreven en getalenteerde mensen in topinstellingen zoals Yale) als de lelijkste kant van de VS zag. Tijdens mijn LLM ging ik op zaterdagavonden debatteren in de vrouwengevangenis (Prison Debating Society) en zag ik de menselijke effecten van het Amerikaanse beleid om mensen met een drugs- of drankproblematiek en masse op te sluiten in plaats van hulp te geven.

Kan je wat meer vertellen over deze debattes?

Het opzet was om die vrouwen de intellectuele vaardigheden bij te brengen om informatie te verwerken en op basis hiervan een argument op te bouwen. Dat was niet evident, want verschillende vrouwen hadden nooit voldoende onderwijs gekregen om goed te leren lezen en schrijven. Ik zag het ook als een kans om hen te onderwijzen en een open

debat te hebben over maatschappelijke thema's en in het bijzonder thema's gelinkt aan hun gevangenisstraf. Tijdens mijn vakantie heb ik ook juridisch advies gegeven aan vrouwen en kinderen in een gesloten detentiecentrum in Texas voor het Dilley Pro Bono Project.

Wat heb je hieruit geleerd?

Wat ik van die ervaring geleerd heb, is dat je niets oplost door mensen weg te steken. Het is wreed en lui om mensen extra trauma's te bezorgen omdat hen opnemen in de maatschappij moeite vraagt. Velen kunnen niet terug, en je moet ze op een bepaald moment toch vrijlaten. Wat ben je er dan mee om hen nog meer trauma's te bezorgen in de lelijkste plaatsen van onze maatschappij? In Texas heb ik moeten pleiten bij bewakers dat een zwangere vrouw die slapjes bij mij op consultatie zat, toch nog lunch zou krijgen nadat ze die gemist had door een doktersbezoek. Ik heb moeten smeken dat ze een jengelende kleuter toch een wasco zouden geven, zodat ik in tussentijd zijn moeder de details kon vragen over haar verkrachting. Je hoeft maar een paar uur door te brengen in zo'n detentiecentrum om te weten dat we volledig verkeerd bezig zijn. We hebben nood aan leiders met visie die de bergen geld die nu gestoken worden in de opsluiting van immigranten, aanwenden om hen te integreren en een toekomst te bezorgen die ook de maatschappij in haar geheel ten goede komt.

In het Angelsaksisch systeem bestudeer je opinies van rechters en bediscussieer je welke punten ze openlaten, welke interpretaties er mogelijk zijn afhankelijk van hoe je je bronnen combineert. Het ontdoet rechtspraak van de illusie dat het een directe toepassing van het recht op de feiten is. Wanneer je dat toegeeft, ben je als rechter gedwongen je beslissingen extra goed te verantwoorden, en als advocaat durf je meer in vraag te stellen. ”

Je vermeldde daarnet al de Special Jurisdiction for Peace (Jurisdicción Especial para la Paz, JEP), het tribunaal voor oorlogsmisdaden in Colombia. Wat hielden je werkzaamheden daar in?

“Ik ‘clerkte’ voor Julieta Lemaitre, die rechter is in de Kamer voor Erkenning van de Waarheid en Verantwoordelijkheid. Dat hield in dat ik haar en de andere magistraten juridisch advies verstreekte over hoe internationaal strafrecht van toepassing was op de feiten. De zaak waar ik in betrokken was, was Case 001, die de kidnaping van burgers en militairen onder de loep nam. Aangezien geen enkel ander oorlogstribunaal ooit een gewapende groep had berecht voor het gevangennemen van strijdkrachten van de Staat (zonder ze noodzakelijk te gijzelen), had ik een enorme verantwoordelijkheid om op een correcte manier verschillende rechtstakken te combineren en tot een genuanceerd advies te komen. De combinatie van zulk juridisch uitdagend werk en de kans om door gewone gesprekken het conflict te vatten maakte het ongelooflijk interessant.

Mijn verblijf aan de JEP heeft me ook anders naar de magistratuur doen kijken en naar hun rol als een van de drie machten om een democratische rechtsstaat te bewerkstelligen. In (een inconsequente) navolging van de Franse traditie negeren we liefst de identiteit van rechters in de hoop dat ze dan als neutraal beschouwd worden wanneer ze minderheden beoordelen. Aan de JEP deed men net het tegenovergestelde en maken traditioneel gemarginaliseerde groepen een representatief deel van de rechters uit. De helft van de rechters zijn vrouwen en er zijn ook heel wat zwarte en inheemse

rechters. Die representativiteit draagt bij aan de legitimiteit van het hof zelf en is een meerwaarde in collegiale discussies onder rechters. Het is verder aan de rechters om in sterk beredeneerde vonnissen aan te tonen dat zij zich als jurist correct en objectief gedragen.

Kan je wat meer vertellen over je huidige bezigheden in Londen?

“Ik werk als legal assistant voor Ben Cooper QC van Doughty Street Chambers, die ongelooflijke zaken pleit. Hij zit in het barristers team van Julian Assange. Hij zal ook de zaak van de Catalaanse politici die strafrechtelijk veroordeeld zijn om het referendum te organiseren, mee voor het EHRM brengen en heeft ook net een toonaangevende zaak voor het EHRM gebracht die de minimumstandaarden voor gevangenen tijdens de Covid-crisis kan bepalen (Hafeez v. UK). Dankzij hem krijg ik de kans om de eerste draft te schrijven voor verschillende van zijn pleidooien, waarnaast ik verder ook research voor hem doe. Door met hem mee te lopen besepte ik dat barrister worden in een topkantoor mijn droomjob is. Niet alleen zou ik internationale mensenrechtzaken kunnen pleiten, ik zou het ook op een wijze kunnen doen die mij ligt. Ik hou van de directe resultaten, de adrenaline om te

gen een strakke deadline een pleidooi te schrijven en de vrijheid om zelf te kiezen op welke zaken ik me concentreer.

Zoals je al aangaf, werkte je met vluchtelingen in Brussel en met migranten in Texas. Bij jou is er een duidelijke band tussen theorie en praxis. Heeft je vrijwilligerswerk je visie op het recht veranderd?

“Niet echt, ik ben net rechten gaan studeren omdat ik het altijd al zag als een manier om vorm te geven aan de samenleving, en dus ook een manier om haar beter te maken. Ik vind mijn vrijwilligerswerk, zeker nu, net een belangrijk aspect van mijn werk als juriste. Ik beseft heel goed dat ik me professioneel in elitaire kringen beweeg en dat ik dus actief moeite moet doen om te blijven vatten wat de realiteit is voor mijn cliënten en niet af te drijven.

Wie waren je mentoren? Naar wie kijk je op, binnen én buiten je academische discipline en werkveld?

“Ik heb het geluk gehad met een aantal briljante figuren te kunnen samenwerken, die me toonden welke mogelijkheden er waren, me inspireerden om in hun voetsporen te treden en me overtuigden dat ik goed genoeg was

“

In (een inconsequente) navolging van de Franse traditie negeren we liefst de identiteit van rechters in de hoop dat ze dan als neutraal beschouwd worden wanneer ze minderheden beoordelen ... ”

om die doelen na te streven. Als student of beginnende jurist kunnen zulke contacten je carrière helemaal vormgeven. Zo heeft Professor Jan Wouters me aangespoord en zelfvertrouwen gegeven om een aanvraag in te dienen voor top LLM's. Kati Verstrepen toonde me hoe je als advocaat de vrijheid kan hebben om je eigen morele overtuigingen in daden om te zetten. Mijn vader, Bart Willocx, die zelf jurist is, is wel altijd mijn belangrijkste mentor geweest. Hij heeft me altijd op het hart gedrukt dat wat ik ook

beoog, ik het op een manier moet doen die trouw blijft aan mijn eigen ethische principes, en dat probeer ik als leidraad aan te houden.

Tot slot: welke raad zou je geven aan wie nu een opleiding rechten start?

“ Zoek. Probeer alles uit wat maar een beetje interessant lijkt. Contacteer mensen om raad te vragen. Zoek uit hoe ze op bepaalde posities kwamen

en waar ze oorspronkelijk gestart zijn. Als je het serieus meent, moet je echt actief uitzoeken wat je wil en hoe je het bereikt. Iedereen vindt het eerst wat ongemakkelijk om mensen hulp te vragen, of heeft schrik om dom over te komen. Toch is er niets belangrijker dan die stap te zetten om de brug te maken tussen een goed cv en een echte job.

Bedankt voor dit boeiende gesprek!

webwin
Voor advocatenkantoren

De ideale oplossing om eenvoudig te communiceren met uw klanten

De digitale stap voorwaarts voor uw kantoor terwijl u focust op uw kernactiviteit.

Maak het onderscheid!

Met een gepersonaliseerde, up-to-date website Met digitale nieuwsbrieven op maat

Vraag ons om een vrijblijvende voorstelling en ontdek ons volledige aanbod op www.webwin.be

LARCIER INTERSENTIA

DOELMATIGE RECHTSVORMING DOOR HET HOF VAN CASSATIE

Het Hof van Cassatie is het hoogste rechtscollege van de rechterlijke macht. Zijn beslissingen fungeren als een lichtbaken waarop rechtspraktizijnen navigeren in het rechtsverkeer. Het Hof interpreteert echter niet alleen wetsbepalingen, het creëert ook zelf nieuwe rechtsregels om het recht in de pas te doen lopen met maatschappelijke evoluties. Maar hier zijn er enkele knelpunten. Stof voor een boeiend gesprek!

Matthias Van Der Haegen

Matthias VAN DER HAEGEN is universitair docent aan de Universiteit Maastricht en gastprofessor aan de UGent. Hij studeerde rechten aan de UGent, Hofstra University (VS) en University of Oxford.

Matthias Van Der Haegen onderzocht in zijn doctoraal proefschrift welke beperkingen de rechtsvormende rol van de cassatierechter kent, hoe die ontstaan zijn, en welke mogelijke oplossingen er bestaan.

Hij herwerkte dit doctoraat tot de publicatie *'Het Hof van Cassatie als lichtbaken van het Belgische rechtsbestel – Doelmatige en doeltreffende rechtsvorming door de cassatierechter'*.

Omdat de cassatierechter werkzaam is binnen een procedureel kader dat het belang van rechtsvorming onvoldoende lijkt te onderkennen, is het niet uitzonderlijk dat belangrijke rechtsvragen pas na enkele jaren een antwoord krijgen van de cassatierechter. Het boek reikt hiervoor mogelijke hervormingspistes aan, zodat het Hof vanuit een vernieuwd elan een centrale speler blijft in onze rechtsorde, met zijn zowel rechtsvormende als corrigerende opdracht.

Omdat rechtsvorming door het Hof van Cassatie elke jurist aanbelangt, wordt dit onderwerp op een studienamiddag verder uitgediept en vanuit twee specifieke invalshoeken *de lege ferenda* benaderd door een brede schare aan sprekers die garant staan voor een diepgaande en veelzijdige discussie.

We lichten alvast een tipje van de sluier op in dit interview.

Emile & Ferdinand: Vanwaar uw interesse voor dit thema?

Matthias Van Der Haegen: Het Hof van Cassatie heeft me al sinds mijn rechtenstudies enorm geboeid. Ik vond het fascinerend om te zien hoe knappe koppen discussiëren over een bepaalde rechtsvraag, die dan doorgaans – *deus ex machina* – met een cassatiearrest wordt beslecht. De discussie in de rechtsleer zet zich vervolgens verder, maar met een nieuwe insteek, nl. dat cassatiearrest. Tot er opnieuw een cassatiearrest volgt. Ik vind dat een heel boeiende dynamiek. De rechtsvormende rol van de cassatierechter is een interessant

HET HOF VAN CASSATIE ALS LICHTBAKEN VAN HET BELGISCHE RECHTSBESTEL

Doelmatige en doeltreffende rechtsvorming door de cassatierechter
 Matthias Van Der Haegen
 Intersentia | september 2020 | xxiii + 558 blz.

verschijnsel, waarin vele disciplines elkaar ontmoeten: procesrecht, gerechtelijke organisatie, rechtstheorie, staatsrecht etc. Dat samenspel vind ik bijzonder uitdagend.

Wat was de centrale onderzoeksvraag?

“Het onderwerp van mijn proefschrift was de rechtsvorming door de cassatierechter. Met rechtsvorming bedoel ik de creatie van een rechtsregel, hoe klein ook. Dat kan gaan van de wijziging van een toepassingsvoorwaarde van een rechtsregel tot de creatie van een nieuwe rechtsfiguur. Het werd lange tijd ontkend dat het Hof van Cassatie een dergelijke rol te vervullen had, maar sinds de tweede helft van de twintigste eeuw is het voor iedereen evident dat rechterlijke rechtsvorming onontbeerlijk is om het recht in de pas te doen lopen met maatschappelijke evoluties.

Waaruit bestaat die rechtsvormende rol, hoe is die ontstaan en geëvolueerd, hoe uit die rechtsvorming zich vandaag en via welke gerichte ingrepen kan ervoor gezorgd worden dat die belangrijke opdracht zo goed mogelijk vervuld wordt? Deze vragen stonden in mijn proefschrift centraal. Meer specifiek richtte ik mij op de doelmatigheid en de doeltreffendheid van die rechtsvorming: heeft het Hof voldoende mogelijkheden om aan rechtsvorming te doen wanneer daar nood aan is, en bereikt het Hof zijn doel wanneer het recht vormt? Op beide vlakken kan toch nog een en ander worden verbeterd. Zo zijn er rechtsvragen die geen of pas na ettelijke jaren een antwoord krijgen van de hoogste justitiële rechter, of cassatiearresten met een te beknopte motivering, wat een goed begrip van het arrest – en dus ook de toepassing ervan in de juridische praktijk – in de weg staat.

Wat is het belang van uw werk?

“Mijn werk heeft enig belang – als ik dat mag zeggen – omdat het aangeeft welke beperkingen de rechtsvormende rol van de cassatierechter kent, hoe die ontstaan zijn, en welke mogelijke oplossingen er bestaan. Inzichten haalde ik uit een online enquête van magistraten en een diepgaande vergelijking met het Franse Hof van Cassatie en de Nederlandse Hoge Raad. Deze twee instellingen werden in het recente verleden met dezelfde problemen als het Belgische Hof geconfronteerd en hebben zich nadien diepgaand hervormd.

Behoort rechtsvorming uitsluitend tot het terrein van het Hof van Cassatie?

“Rechtsvorming is een opdracht van elke rechter, maar door zijn positie als unieke instelling bovenaan de gerechtelijke piramide heeft het Hof van Cassatie hierin een belangrijke rol te vervullen. Zijn beslissingen zijn immers in beginsel definitief. Rechtsvorming door de feitenrechter is daarentegen precair, omdat zijn beslissing kan worden tegengesproken door andere rechtscolleges. Bovendien zijn er vaak verschillende stromingen binnen de feitenrechtspraak. Daarom kan alleen het Hof van Cassatie rechtszekerheid brengen in de rechtsvorming, omdat het Hof het laatste woord heeft en met één stem spreekt, een zeldzame uitzondering daargelaten.

Toch is rechtsvorming geen top-downverhaal: het debat in de feitenrechtspraak doet rechtsvragen rijpen en verkent de verschillende antwoorden die een rechtsvraag kan krijgen. Dat is het laboratorium van de rechtsvorming. Het Hof van Cassatie kan daardoor met kennis van zaken en vertrouwen de knoop doorhakken. Dit kan soms een proces van lange adem zijn, en sommige rechtsvragen geraken moeilijk of niet tot bij de cassatierechter omdat partijen niet altijd bereid zijn om die bijkomende investering te maken. Maar deze werkwijze leidt wel tot standvastige cassatierechtspraak. Zonder voldoende rijping van rechtsvragen is rechtsvorming op drijfzand gebouwd. Maar rechtsvorming zonder tussenkomst van de cassatierechter is dat ook.

In uw proefschrift verdedigt u de veralgemening van de bestaande mogelijkheid tot prejudiciële vraagstelling aan het Hof van Cassatie. Verstoort die procedure niet de dynamiek die u eerder schetste?

“Dat hangt ervan af hoe met een prejudiciële procedure wordt omgesprongen. De vrees bestaat dat het Hof over-
 ● ● ●

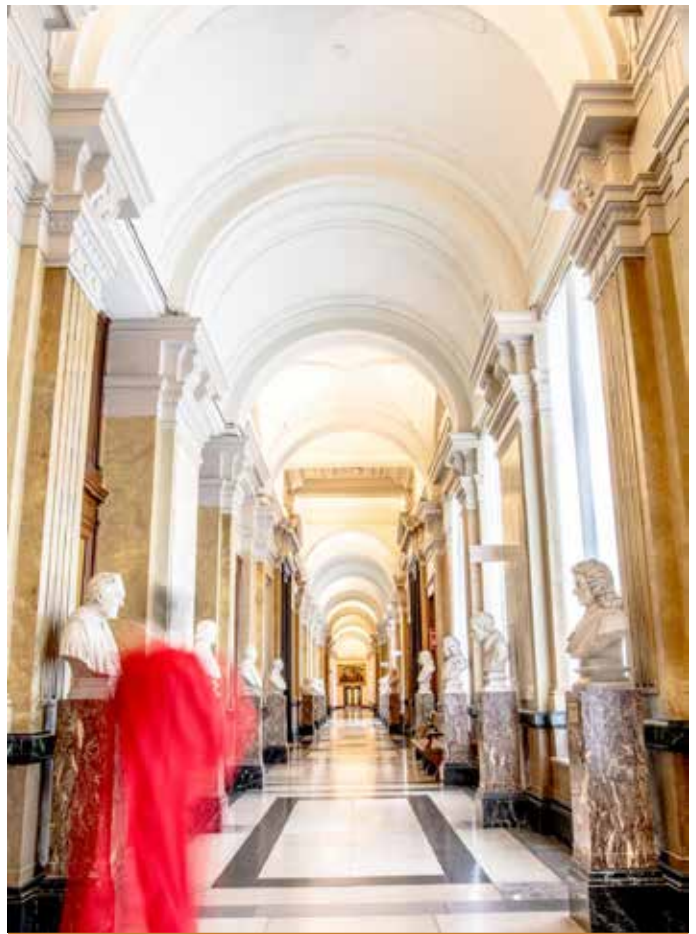

spoeld zou worden door prejudiciële vragen, en uitspraak zou moeten doen over rechtsvragen die onvoldoende gerijpt zijn, wat onstabiele cassatierechtspraak en dus rechtsonzekerheid zou teweegbrengen. Als het Hof van Cassatie de teugels in handen houdt en kan toetsen of een prejudiciële vraag al dan niet voor beantwoording in aanmerking komt, loopt het wellicht niet zo'n vaart. Dan kan die procedure tegemoetkomen aan de nood om in welbepaalde gevallen snel een duidelijk oordeel van het Hof van Cassatie te hebben.

Bovendien is het zo dat de nood aan rijping van een rechtsvraag niet altijd even prangend is. Bij vragen in verband met overgangsrecht bijvoorbeeld is een snel antwoord van het Hof van Cassatie belangrijker dan een gerijpt antwoord. Het procesrecht zou in het algemeen vruchtbare grond zijn voor prejudiciële vragen. Maar ook meer materieelrechtelijke vraagstukken kunnen er baat bij hebben, zoals het verhaal van de *wrongful life* vorderingen aantoont. Kort na de eeuwwisseling werden rechters geconfronteerd met de vraag of een dergelijke vordering toegelaten is naar Belgisch recht. Verschillende rechtscollages beantwoordden die vraag (deels) positief. We moesten echter wachten tot 2014 vooraleer het Hof van Cassatie zich over de vraag kon uitspreken. Het antwoord was uiteindelijk negatief, terwijl de meerderheid van de (gepubliceerde) feitenrechtspraak die vraag positief beantwoordde. De medische & verzekeringswereld had zich op dat moment wellicht al op die nieuwe realiteit ingesteld. Pas na meer dan tien jaar kwam er in België een duidelijk antwoord op die belangwekkende vraag. Ook in dat soort zaken, waar de maatschappij een snel antwoord van de hoogste rechter vereist, kan een prejudiciële procedure rechtsonzekerheid verhinderen.

Zijn er initiatieven om de rechtsvormende rol te versterken?

“Voor zover ik weet, staan er geen wetgevende initiatieven op de agenda. Een diepgaande hervorming moet evenwel intern gedragen worden en moet dus in de eerste plaats uitgaan van het Hof van Cassatie. Het Hof heeft in het verleden reeds verschillende denkoefeningen in die richting gemaakt. Een waarschijnlijke hervorming in de komende jaren lijkt mij een uitbreiding van de bestaande mogelijkheid om prejudiciële vragen te stellen tot het volledige civiele contentieux. Ik heb de indruk dat verschillende magistraten binnen het Hof hiervoor openstaan. De positieve ervaringen van de Nederlandse Hoge Raad en het Franse Hof van Cassatie met deze procedure helpen hier ongetwijfeld bij: in beide landen worden er hoogstens enkele tientallen prejudiciële vragen per jaar gesteld, die doorgaans aanleiding geven tot belangwekkende arresten en

Hof van Cassatie - Beeldengalerij
© Hof van Cassatie, Johan Pafenols

controverses beslechten die zonder deze procedure wellicht ettelijke jaren hadden aangesleept.

Soms verschijnen er ook cassatiearresten die doen blijken van een nieuwe wind in het Hof. In een recent arrest van 7 september 2020 (C.15.0576.N) over het huwelijksvermogensrecht gaf het Hof aan – en dat is een zeer recente evolutie – dat het zijn eerdere rechtspraak wijzigde, met verwijzing naar de eerdere beslissing die het verlaten standpunt verwoordde. Tien jaar geleden zou dat *not done* geweest zijn. Dankzij die vermelding treedt de rechtsvormende taak van het Hof duidelijk voor het voetlicht. De eerste keer dat het Hof uitdrukkelijk aangaf van koers te veranderen, in een arrest van 12 juni 2015 (F.13.0163.N), gaf dit aanleiding tot enkele kritische vragen – ook in de politiek – omtrent die rechtsvormende rol van het Hof van Cassatie. Dat deze evolutie desondanks wordt verdergezet, toont volgens mij aan dat het Hof meer en meer bereid is om met een open vizier aan rechtsvorming te doen.

Dit interessante thema, dat elke jurist aanbelangt, wordt verder uitgediept op een studienamiddag 'Doelmatige rechtsvorming door het Hof van Cassatie'. Kunt u al een tipje van de sluier oplichten over deze namiddag?

“De studienamiddag focust op de wijze waarop het Hof recht vormt, meer precies op de vraag of die rechtsvor-

ming doelmatiger kan plaatsvinden. Om een rechtsvraag te kunnen beantwoorden, is de cassatierechter immers afhankelijk van een door een procespartij ingesteld cassatieberoep. Het Hof beantwoordt rechtsvragen uitsluitend binnen de grenzen van de opgeworpen cassatiemiddelen. Om die reden kan het soms wel enige tijd duren vooraleer het Hof zich kan uitspreken over een rechtsvraag, ofwel omdat de vraag simpelweg niet wordt voorgelegd, ofwel omdat de aangevoerde cassatiemiddelen dit niet toestaan.

Er bestaan evenwel mogelijkheden om aan de beperkingen van een door de rechtzoekende ingesteld cassatieberoep te ontsnappen. De studienamiddag wil enkele van die mogelijkheden verkennen: het in onbruik geraakte cassatieberoep in het belang van de wet en een veralgemening van de bestaande mogelijkheid om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof in mededingingszaken. De brede schare sprekers – een cassatiemagistraat, een parketmagistraat bij het Hof, een feitenrechter en een cassatieadvocaat – staat alvast garant voor een levendig debat.

In een recent arrest van 7 september 2020 over het huwelijksvermogensrecht gaf het Hof aan – en dat is een zeer recente evolutie – dat het zijn eerdere rechtspraak wijzigde, met verwijzing naar de eerdere beslissing die het verlaten standpunt verwoordde. Tien jaar geleden zou dat *not done* geweest zijn. ”

STUDIENAMIDDAG Doelmatige rechtsvorming door het Hof van Cassatie

Donderdag 3 december 2020 - Cercle Lorraine, Poelaertplein 6, 1000 Brussel

Het belang van de rechtsvormende taak van het Hof is de afgelopen decennia sterk toegenomen. De cassatierechter is echter werkzaam binnen een procedureel kader dat het belang van rechtsvorming onvoldoende lijkt te onderkennen. Zo is het niet uitzonderlijk dat belangrijke rechtsvragen pas na enkele jaren een antwoord krijgen van de cassatierechter.

Deze studienamiddag wil enkele mogelijke hervormingspistes verkennen die kunnen bijdragen tot een meer doelmatige rechtsvorming door het Hof van Cassatie. Twee vragen staan hierbij centraal:

- *Sterft de cassatie in het belang van de wet een stille dood of heeft deze rechtsfiguur nood aan een renaissance?*
- *Is een veralgemeende mogelijkheid om prejudiciële vragen te stellen aan de cassatierechter een nuttige legal transplant of een overbodige legal irritant?*

Een deskundig panel zal samen met Matthias Van Der Haegen de nood aan een *aggiornamento* van de cassatieprocedure vanuit verschillende invalshoeken benaderen en bediscussiëren:

Paul Dauw, raadsheer in het Hof van Beroep te Gent

Ria Mortier, eerste advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie

Matthias Van Der Haegen, universitair docent Universiteit Maastricht en gastprofessor aan de UGent

Willy van Eeckhoutte, advocaat bij het Hof van Cassatie en buitengewoon hoogleraar (UGent)

Ivan Verougstraete, ere-voorzitter van het Hof van Cassatie

Bart Wylleman, raadsheer in het Hof van Cassatie

Alle deelnemers ontvangen het boek 'Het Hof van Cassatie als lichtbaken van het Belgische rechtsbestel'.

Voor meer informatie, zie www.intersentia.be/opleidingen.

VERKLARINGEN VAN VERDACHTEN IN HET STRAFPROCES

Het bewijs in strafzaken draait rond de vraag: 'is de schuld van de verdachte boven redelijke twijfel bewezen?' Het Belgische strafprocesrecht geeft de strafrechter noch wat betreft de rechtmatigheid, noch wat betreft de accuraatheid van het bewijs veel juridische richtlijnen.

Nochtans toont rechtspsychologisch onderzoek aan dat er verschillende fouten kunnen ontstaan in de bewijsbeoordeling. Dit geldt in het bijzonder voor de beoordeling van verdachtenverklaringen. Rechtspsychologische leerstukken zoals valse bekentenissen of het detecteren van leugenachtige ontkenningen blijven onderbelicht in de juridische literatuur.

In zijn doctoraatsonderzoek onderzocht Pieter Tersago hoe strafrechters verdachtenverklaringen als bewijs beoordelen en hoe zij omgaan met de juridische én rechtspsychologische aandachtspunten.

Naar aanleiding van het verschijnen van het boek *Verklaringen van verdachten in het strafproces* hadden we een gesprek met de auteur.

Pieter Tersago

Pieter TERSAGO is doctor in de rechten. Hij is thans advocaat aan de balie Provincie Antwerpen en praktijkassistent strafprocesrecht aan de Universiteit Antwerpen, waar hij in 2019 ook zijn doctoraatsonderzoek verdedigde. De handeseditie van het doctoraatsproefschrift verscheen recent bij Intersentia.

Emile & Ferdinand: Vanwaar uw interesse voor dit thema: de beoordeling van verdachtenverklaringen?

Pieter Tersago: In het Belgische strafprocesrecht is het bewijs vrij. De strafrechter kiest zelf hoe en welke bewijsmiddelen hij geloofwaardig acht en als bewijs in rechte gebruikt. De Antigoon-rechtspraak (nu in artikel 32 V.T.Sv.) laat bovendien toe dat onrecht-

matig verkregen bewijsmiddelen ook worden gebruikt¹.

Het juridische kader biedt de strafrechter dus weinig richtlijnen. Aangezien uit de rechtspsychologie blijkt dat er bij de bewijsbeslissing – die eigenlijk een puur feitelijke beslissing is, ingebed in een juridische context – ook menselijke denkfouten kunnen opduiken (bv. tunnelvisie), zeker wanneer rechters te veel

¹ Maak ook kennis met: 'Het lot van onrechtmatig bewijs' door Jachin Van Doninck: Intersentia, 2020, 380 blz. (Zie p. 15)

VERKLARINGEN VAN VERDACHTEN IN HET STRAFPROCES

Pieter Tersago

Intersentia | september 2020 | hardcover
xv + 648 blz.

werk en te weinig tijd hebben, was het zeer interessant te onderzoeken hoe zij bewijs nu eigenlijk echt in de praktijk beoordelen.

Aangezien het verdachtenverhoor bij aanvang van mijn onderzoek uiterst actueel was, herinner u de Salduz-rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, en aangezien ik in de lessen rechtspsychologie werd getriggerd door verschillende casusvoorbeelden wereldwijd van onschuldigen die werden veroordeeld op basis van valse bekentenissen, was de onderzoeksfocus snel gekozen.

U deed naast een juridische en rechtspsychologische literatuurstudie ook een grondig empirisch onderzoek naar de wijze waarop strafrechters de verdachtenverklaring beoordelen. Kunt u dit even toelichten?

“Door zowel de juridische als rechtspsychologische inzichten te bestuderen, probeerde ik een raamwerk te formuleren over de sterkten én zwakten van een verdachtenverklaring. Vanuit deze dubbele invalshoek ging ik uit van twee “kernvereisten” voor een verdachtenverklaring: ze moet vrijwillig zijn afgelegd – zonder ongeoorloofde druk én

Aangezien er volgens de strafrechters zelden ongeoorloofde druk tijdens het verhoor wordt gehanteerd, komen afgedwongen valse bekentenissen in hun ogen nog minder voor. De kleine observatiestudie toont evenwel aan dat er wel degelijk manipulerende verhoortechnieken worden gebruikt die het risico op valse bekentenissen kunnen vergroten ... ”

met kennis van de feiten en de rechten van verdediging – en ze moet (evident) accuraat, minstens controleerbaar zijn. De procedurele waarborgen in het recht, gekoppeld aan de psychologische inzichten inzake verdachtenverhoren, valse bekentenissen, leugendetectie vullen dit raamwerk verder in.

Opdat de strafrechter deze kernvereisten zou kunnen controleren, stippelde ik – opnieuw op basis van de rechtspsychologische inzichten – een dubbele “route” uit. Door enerzijds het totstandkomingsproces van de verklaring doorheen de verhoren te bestuderen en anderzijds de verklaring inhoudelijk te toetsen aan het overige bewijs (rekening houdend met wat de verdachte effectief zelf op tafel legt), kan de strafrechter zo grondig en veilig mogelijk het bewijs “verankeren” in die verdachtenverklaring, dan wel de verdachtenverklaring als onveilig terzijde schuiven.

Met deze theoretische blauwdruk dook ik de werkelijke wereld in en ging ik op basis van een omvangrijk empirisch onderzoek na of en hoe strafrechters in de praktijk deze routes bewandelen. Dit gebeurde enerzijds door een systematische analyse van 100 strafdossiers inzake woninginbraken, en anderzijds door een interviewgesprek met 10 strafrechters, waarin ik hen vragen stelde over de wijze waarop zij bewijzen en verdachtenverklaringen beoordelen en waarin ik hen ook een casus voorlegde met de vraag hierover luidop te reflecteren. Deze ca-

sus was gebaseerd op de dossieranalyse en op basis van de observatiestudie van 28 opgenomen verhoren die ik ook analyseerde.

Het voordeel van deze werkwijze is dat dit meer informatie opleverde dan enkel een analyse van de gepubliceerde rechtspraak, wat onvermijdelijk een selectie is van de spraakmakende vonnissen en arresten. De dagdagelijkse beslissingen, de “grijze muizen” verschijnen niet in de juridische tijdschriften. Door net deze te analyseren én de strafrechters hierover rechtstreeks te bevragen komt hun dagdagelijkse beslissingspraktijk meer aan het licht en blijkt duidelijk waarop zij wel en – even interessant – niet letten en hoe zij de theoretische aandachtspunten meewegen in hun bewijsbeslissing.

Welke algemene indruk krijgt u in uw onderzoek over de vraag hoe strafrechters over bekende, ontkennende en zwijgende verdachten oordelen?

“Uit mijn onderzoek durf ik af te leiden dat verdachtenverklaringen, hoewel ze volgens strafrechters niet doorslaggevend zijn, toch een belangrijke plaats in de rechterlijke beoordeling van het bewijs kunnen innemen. Uit de onderzoeksbevindingen blijkt dat strafrechters vertrekken vanuit de tenlastelegging van het Openbaar Minis-

terie en van daaruit in het straf dossier zoeken naar – bij voorkeur “objectieve” (forensisch, camerabeelden ...) of op he terdaad vastgestelde – bewijzen die de tenlastelegging bevestigen. Mede gelet op de tijds- en werkdruk die strafrechters zeggen te ervaren, gaan ze zelf niet actief op zoek naar bewijs à décharge. Ze construeren niet zelf een alternatief scenario waarvoor ze in het straf dossier op zoek gaan naar bewijs, maar ze betrekken zulk bewijs enkel in de beoordeling door zich af te vragen of het twijfel kan zaaien over het scenario van het Openbaar Ministerie.

Veel zal dan ook afhangen van hoe de verdachte zich opstelt tijdens zijn verhoren.

1) Bekentenissen

Bekentenissen hebben vooral een faciliterende, bevestigende rol in de rechterlijke bewijsbeslissing kunnen spelen. De bekentenis bevestigt immers de tenlastelegging van het Openbaar Ministerie. De strafrechter wordt dan geconfronteerd met één, door de verdachte bevestigd (en eventueel verder ingevuld) scenario over de feiten. Strafrechters zien valse bekentenissen maar als een zeldzaam fenomeen, veelal afgelegd om de echte dader te beschermen (vrijwillige valse bekentenissen). Een verder onderzoek is dan ook minder nodig, zeker wanneer de bekentenis steun vindt in ander bewijs, welk dit ook moge zijn.

Daaruit volgt dat een bekentenis doorgaans snel als bewijs wordt aanvaard, zonder een grondig onderzoek van de totstandkoming ervan. Nochtans toont mijn onderzoek aan dat dit wel nodig kan zijn.

Aangezien er volgens de strafrechters zelden ongeoorloofde druk tijdens het verhoor wordt gehanteerd, komen afgedwongen valse bekentenissen in hun ogen nog minder voor. De kleine observatiestudie toont evenwel aan dat er wel degelijk manipulerende verhoortechnieken worden gebruikt die het risico op valse bekentenissen kunnen vergroten. Straf-

rechters blijken op basis van het straf dossier en het selectieve proces-verbaal van verhoor onvoldoende zicht hebben op de kenmerken van het verhoor (verhoortechnieken) en de kwetsbare eigenschappen van de verdachte. Zonder deze informatie is het natuurlijk moeilijk om deze eigenschappen in de beoordeling te betrekken. Bovendien suggereren de bevindingen uit de interviews dat strafrechters weinig oog hebben voor subtiel manipulerende verhoortechnieken, die in de observatiestudie wel degelijk naar boven komen en die volgens de literatuur het risico op valse bekentenissen doen toenemen.

Een tweede cruciaal aandachtspunt wat betreft de totstandkoming van bekentenissen, is het risico op contaminatie. De verdachtenverklaring kan immers “besmet” zijn doordat de (zeker de suggestieve) verdachte kennis krijgt van de informatie of bewijsmiddelen via suggestieve vragen of confrontaties met bewijs tijdens het verhoor. Het risico bestaat dat de verdachte deze informatie opneemt in zijn bekentenis. Toch vermeldde geen enkel vonnis of arrest het risico op contaminatie van de verdachtenverklaring. Uit de processen-verbaal van verhoor blijken deze mogelijke besmettingsbronnen ook zelden. De vraag rijst dan of strafrechters kunnen beoordelen in hoeverre de verdachte spontaan informatie geeft.

2) Ontkenningen

Van onschuldige verdachten wordt dan weer verwacht dat ze spontaan en gedetailleerd hun onschuld duidelijk maken. In dat geval zal de strafrechter effectief

worden getriggerd het schuldige scenario af te wegen tegenover het hem voorgeschotelde onschuldige scenario. Anders doen ze dit niet ambtshalve. Wanneer de verdachte daarentegen zwijgt of “kaal ontkent” – dus zonder zelf een alibi of verklaring voor de aanwezigheid van het bewijs te bieden – gaan strafrechters ervan uit dat er geen onschuldige verklaring voor die vaststellingen bestaat en worden die vaststellingen volledig en uitsluitend binnen het schuldige scenario ingepast. Het zwijgen van verdachten is dus geen bewijs van schuld maar kan gevolgen hebben voor de wijze waarop strafrechters het bewijs beoordelen, in die zin dat de strafrechter volstaat met een beoordeling van het schuldige scenario van het Openbaar Ministerie (cf. *adverse inferences*, zoals aanvaard door het Hof van Cassatie en het EHRM).

Uit het onderzoek blijkt evenwel dat strafrechters kritisch staan tegenover ontkenkende verdachten. Een verdachte niet kunnen veroordelen omdat zijn ontkenning – die hij bijvoorbeeld steeds wijzigde nadat hij werd geconfronteerd met bewijs of die hij pas aflegt tijdens de terechtzitting – finaal past bij het bewijs zou de taak van de strafrechter om schuldige daders te veroordelen uiteraard onmogelijk maken. Ontkenningen mogen dus niet van elke geloofwaardigheid/plausibiliteit ontdaan zijn. Naast de plausibiliteit en logica van de ontkenning, hechten strafrechters veel belang aan het spontaan en consistent karakter van de ontkenning. De strafrechters lijken ervan uit te gaan dat onschuldige verdachten alles uit de kast halen om hun onschuld aan te tonen en al in hun eerste verklaring zo veel mo-

De strafrechters lijken ervan uit te gaan dat onschuldige verdachten alles uit de kast halen om hun onschuld aan te tonen en zo veel mogelijk details aanreiken. Wanneer de verdachte daarentegen weinig informatie verschaft, boet hij in aan geloofwaardigheid. Dergelijke assumpties zijn evenwel onderhevig aan uitzonderingen. ”

gelijk details aanreiken, die dan aan het overige bewijs kunnen worden getoetst. Wanneer de verdachte daarentegen weinig informatie verschaft of stelselmatig zijn ontkenning wijzigt om het te doen ‘passen’ met het overige bewijs waarmee hij wordt geconfronteerd, boet hij in aan geloofwaardigheid.

Dergelijke assumpties zijn evenwel onderhevig aan uitzonderingen. De literatuur inzake leugendetectie toont bijvoorbeeld aan dat leugens inderdaad minder details bevatten dan accurate verklaringen en dat leugenaars hun verklaring significant meer aanpassen na confrontaties met bewijs, maar niettemin wordt er in de literatuur eveneens gewaarschuwd voor al te voorbarige conclusies op basis van deze subtiele, moeilijk in concreto vast te stellen verschillen. Ook eerlijke verdachten kunnen immers moeite hebben zich alle details te herinneren of de relevantie hiervan in te zien tijdens het verhoor. Daarnaast kunnen schuldige verdachten inspelen op deze perceptie door net voldoende, bij voorkeur niet te controleren details te verstrekken zonder al te veel te vertellen wat kan worden tegengesproken door het overige bewijs. Ontkenningen worden ab initio al kritisch bekeken door strafrechters, omdat verdachten er belang bij hebben hun schuld te verdoezelen. Het risico bestaat dat strafrechters al te snel een ontkenning zouden afdoen als onaannemelijk of ongeloofwaardig en blijven vasthouden aan het scenario van schuld.

Het zijn net deze bevindingen die het vermelden waard zijn en die ik in mijn aanbevelingen dan heb trachten te verwerken. De motivering van de rechter waarom hij (geen) geloof hecht aan een verdachtenverklaring neemt hierin een centrale plaats in, vooral in geval van onaannemelijk geachte ontkenningen of wanneer een bekentenis niet wordt ondersteund door bewijs of wordt ingetrokken door de verdachte. Het zijn net deze situaties waarin er vanuit rechtspsychologisch perspectief alarmbellen kunnen rinkelen.

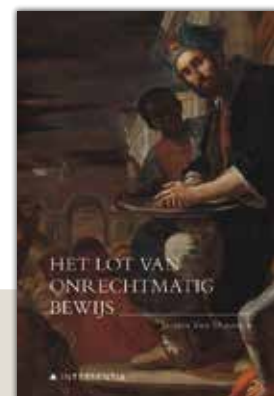
Welke rol speelt de Salduz-advocaat hierin?

De aanwezigheid van de Salduz-advocaat lijkt niet bij te dragen aan een accuraat beeld van het verhoor voor de strafrechter: net als in ander recent empirisch onderzoek, maakte de advocaat geen enkele keer opmerkingen wanneer er dubieuze verhoortechnieken werden gebruikt. Het is dan ook niet verrassend dat sommige strafrechters tijdens de interviews aangeven dat ze zelden worden geconfronteerd met ongeoorloofde druk. De passiviteit van de advocaat kan verstrekende gevolgen hebben. De strafrechters geven tijdens de interviews aan dat ze er van uit mogen gaan dat het verhoor volledig correct is verlopen wanneer de advocaat geen opmerkingen maakt tijdens het verhoor. Zoals ook al in de literatuur gevreesd, geeft de aanwezigheid van de advocaat tijdens het verhoor het verhoor een “air van legitimiteit”. Omdat de advocaten hun rol zo minimalistisch invullen, betekent de aanwezigheid van de advocaat eerder een vrijgeleide voor een heuristische aanname van de vrijwilligheid – en voor een deel dus ook de accuraatheid – van de verdachtenverklaring.

Dat geldt niet alleen voor de beoordeling van bekentenissen, maar tevens voor ontkenningen. Het is de taak van de advocaat om de verdachte te adviseren over zijn processtrategie, zijn rechten van verdediging maar ook de gevolgen daarvan. Zwijgen is niet altijd de beste optie. Het effectief tegenspreken van het bewijs én het formuleren van een alter-

natief scenario om de strafrechter zo te triggeren om ook de elementen à décharge in ogenschouw te nemen is zeer belangrijk.

Dit boek vormt de handelseditie van het doctoraatsproefschrift dat Pieter Tersago verdedigde aan de Universiteit Antwerpen op 14 januari 2019. In dit doctoraatsonderzoek onderzocht hij hoe strafrechters verdachtenverklaringen als bewijs beoordelen en hoe zij omgaan met de juridische én rechtspsychologische aandachtspunten die hiermee volgens de literatuur gepaard gaan.

**Maak ook kennis met:
HET LOT VAN
ONRECHTMATIG BEWIJS**

Jachin Van Doninck

Intersentia | november 2020 |
hardcover | xvi + 380 blz.

TIEN JAAR TIJDSCHRIFT OVERHEIDSOPDRACHTEN EN -OVEREENKOMSTEN / MARCHÉS ET CONTRATS PUBLICS

De contractualisering van het overheidsoptreden, met gebruik van diverse soorten overeenkomsten, is een fenomeen dat grote opgang maakt. Het recht inzake overheidsopdrachten en -overeenkomsten is een aparte rechtstak geworden, als gevolg van een steeds complexere wetgeving en een alsmaar uitgebreidere rechtspraak.

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan ontsluiting van en toelichting bij deze wetgeving en rechtspraak, ontstond tien jaar geleden het tijdschrift *Overheidsopdrachten en -Overeenkomsten / Marchés et Contrats publics (OOO-MCP)*. Het tijdschrift kent een stijgend succes. Het ideale moment voor een gesprek met beide hoofdredacteuren over het tijdschrift en hun boeiende werkveld.

Patrick THIEL

Advocaat bij de balie te Brussel, ondervoorzitter van ESIMAP (Studie-, diensten- en informatiecentrum inzake overheidsopdrachten en aanverwante gebieden), cohoofdredacteur van *Overheidsopdrachten en -Overeenkomsten / Marchés et Contrats publics (OOO-MCP)*

Kris WAUTERS

Advocaat bij de balie te Brussel, hoogleraar aan de UCLouvain en cohoofdredacteur van *Overheidsopdrachten en -Overeenkomsten / Marchés et Contrats publics (OOO-MCP)*

Emile & Ferdinand: Waarom werd er tien jaar geleden een nieuw tijdschrift voor dit rechtsdomein gecreëerd?

Kris Wauters: De oprichters van het tijdschrift vonden het in 2010 noodzakelijk om een apart tijdschrift rond overheidsopdrachten en overheidsovereenkomsten te creëren. Vooral de ontsluiting van de rechtspraak vond op een vrij onregelmatige en ongestructureerde wijze plaats, behalve in een aantal kronieken, die echter niet jaarlijks verschijnen. De bedoeling was om binnen het jaar reeds de gevelde rechtspraak van het Hof van Justitie, de Raad van State en de gewone rechtbanken te ontsluiten. Daarnaast vonden de oprichters het noodzakelijk om ook plaats te ruimen voor kwalitatieve rechtsleer in beide landstalen. Er was immers op dat ogenblik geen specifiek tijdschrift voor deze materie en bijgevolg vond men enkel sporadisch bijdragen in meer algemene tijdschriften.

Wie ligt aan de basis van dit tijdschrift? Kunt u de ontstaansgeschiedenis schetsen?

Kris Wauters: Persoonlijk werd ik in 2010 gecontacteerd door professor Ann Lawrence Durviaux, die het idee had om een tijdschrift te creëren rond overheidsopdrachten en overheidsovereenkomsten. Zij was het ook die de basisdoelstellingen voorstelde en uitdacht. Zij staat dus eigenlijk aan de wieg van het basisidee. Samen hebben wij dan verder nagedacht over het concept en vooral over een aantal namen voor het redactiecomité. De vereiste was in elk geval om een taalevenwicht te hebben en ook een beroep te doen op de magistratuur van de Raad van State. Daarom hebben wij verschillende personen gecontacteerd. Auditeurs Eric Thibaut en Inge Vos waren bereid om het redactiecomité te vervoegen, evenals Patrick Thiel en Isabelle Cooreman. Met z'n allen hebben we dan verder het concept uitgewerkt. De bedoeling was om drie onderdelen te hebben: rechtsleer, commentaar rechtspraak en

We zien dat de contractualisering van het overheidsoptreden zich de laatste tien jaar verder heeft doorgezet, zowel wat betreft de organisatie van de openbare dienst als wat betreft het beheer ervan. Het contract is werkelijk een instrument voor de overheid dat bijna gelijkwaardig is aan het eenzijdig optreden. ”

kronieken. Telkens zou een tweetalig duo trimestrieel zorgen voor een kroniek Hof van Justitie, Raad van State en gewone rechtscolleges. Deze drie onderdelen vindt u nog steeds terug in de actuele nummers. Het ontstaan van het tijdschrift kwam ook voort uit het feit dat er heel wat rechtspraak was die maandelijks werd gevelde en dat het niet meer mogelijk was om dit allemaal zelf op te volgen. We vonden het noodzakelijk om daar een systematiek in te brengen. Bovendien steeg de complexiteit van de materie nog altijd, waardoor het ons ook nuttig leek om deze materie samen met andere initiatieven te ontsluiten.

Waarin onderscheidt OOO-MCP zich van andere tijdschriften? Wat is de specifieke invalshoek? Is de tweetaligheid een meerwaarde?

Patrick Thiel: Het tijdschrift onderscheidt zich natuurlijk in de eerste plaats van andere tijdschriften doordat het focust op één specifieke materie. Daarbij heeft het als bedoeling om kwalitatief hoogstaande bijdragen aan te leveren en op regelmatige basis de rechtspraak rond de materie te ontsluiten.

Het tijdschrift is tweetalig omdat we nog te maken hebben met een federale materie, waardoor bijgevolg de rechtspraak en de rechtsleer in de beide landstalen relevant is voor het andere landsgedeelte. Het geeft ook een grotere diversiteit in het rechtsdenken weer en biedt dus mogelijkheid tot innovatie. Te vaak merken we dat ideeën uit het andere landsgedeelte worden vergeten of niet worden gelezen. Het tijdschrift geeft de mogelijkheid om kennis te nemen van die andere ideeën.

Tot wie richt het tijdschrift zich?

Patrick Thiel: Het tijdschrift richt zich tot de advocaat gespecialiseerd in het bestuursrecht en het contractenrecht, tot de magistraten bevoegd voor deze materie, tot de aanbestedende overheden en tot de bedrijfsjuristen.

Op welke basis is de redactie samengesteld?

Kris Wauters: Zoals eerder aangegeven, is de redactie tweetalig samengesteld, waarbij we trachten zoveel mogelijk het evenwicht te bewaren. Daarnaast vinden wij het noodzakelijk dat leden van de Raad van State deel uitmaken van de redactie, wat nog altijd het geval is.

Welke waren voor u markante/interessante bijdragen uit de afgelopen jaargangen?

Patrick Thiel: Onze subjectieve keuze voor een aantal interessante bijdragen uit de laatste jaargangen zijn, buiten dan de jaarlijkse kronieken: “Het forfaitair beginsel anno overheidsopdrachtenwet 2016”, Jochen Ooms (2019/4). “Cartels en matière de marchés publics : quand l’Autorité (et le droit) de la concurrence s’en mêle(nt)”, Christophe Dubois en Thomas Deridder (2018/4). “Het risico in concessieovereenkomsten”, Steven Van Garsse en Christophe Dubois (2017/3-4).

Het tijdschrift komt dit jaar met een origineel initiatief: de eerste twee nummers van jaargang 2020 bevatten een lexicon ...

Kris Wauters: In mijn herinnering was Mr. Aurélien Vandeburie, een van de redactieleden, de oorspronkelijke bedenker van dit idee. De bedoeling was om een aantal begrippen uit het overheidsopdrachten en -overeenkomstenrecht te definiëren, te becommentariëren en dan na te gaan in welke mate er evoluties mogelijk zijn. Het had als doel dit recht vanuit een andere invalshoek te ontsluiten en dit opnieuw in de beide landstalen. Daarbij wensten wij zoveel mogelijk actoren uit het veld te betrekken. Wij kregen hierop overweldigend veel reactie, waardoor het eindresultaat gezien mag worden.

Wat zijn de nieuwe ontwikkelingen inzake overheidsopdrachten? Welke factoren/evoluties beïnvloeden deze rechtstak?

Kris Wauters: We zien in elk geval dat de contractualisering van het overheidsopdrachtenrecht zich de laatste tien

KRITISCH EN PROSPECTIEF WOORDENBOEK

OOO-MCP nummer 2020/2 | 190 p.
 Dit lexicon van het overheidsopdrachtenrecht geeft duiding bij 75 begrippen uit de sector van overheidsovereenkomsten en overheidsopdrachten: van ‘abnormale prijs’ tot ‘wijziging van overeenkomst’.
 Dit nummer is een spiegel van het Franstalige nummer (DICTIONNAIRE CRITIQUE ET PROSPECTIF OOO-MCP nummer 2020/1) waar elk trefwoord in het Frans is vertaald. Beide nummers zijn inbegrepen in jaargang 2020 van OOO-MCP.

jaar verder heeft doorgezet, zowel wat betreft de organisatie van de openbare dienst als wat betreft het beheer van de openbare dienst. Het contract is werkelijk een instrument voor de overheid dat bijna gelijkwaardig is aan het eenzijdig optreden. Daarbij lijkt er wel een tendens te zijn om te erkennen dat op dat soort van overeenkomsten niet steeds het gemeen recht van toepassing is. Men denke bijvoorbeeld aan twee arresten van het Grondwettelijk Hof waarin de toepassing van beginselen van behoorlijk bestuur op arbeidsovereenkomsten werd erkend. Daarnaast blijft natuurlijk de invloed van het EU-recht, via de rechtspraak van het Hof van Justitie, onmiskenbaar. Denk bijvoorbeeld aan het arrest Promoiimpresa, waarin het Hof de principes uit het overheidsopdrachtenrecht ook van toepassing verklaart op domeinconcessies, of de rechtspraak inzake het beheren van diensten intern en in samenwerking met andere overheden. Het wettelijke kader zelf is er echter niet simpeler op geworden. Het overheidsopdrachtenrecht blijft een complexe aangelegenheid met steeds evoluerende rechtspraak.

Wat zijn de uitdagingen voor het overheidsopdrachtenrecht?

Patrick Thiel: De grootste uitdaging in het overheidsopdrachtenrecht is eigenlijk de wetgeving iets eenvoudiger te maken, iets toegankelijker. Anderzijds zit de praktijk niet te wachten op een nieuwe fundamentele wijziging van de wetgeving.

ving. Sinds begin jaren 90 van de vorige eeuw zijn er immers al ettelijke fundamentele wijzigingen gebeurd. De grootste uitdaging zal op dat vlak vooral zijn om mensen goed te blijven vormen en vooral die mensen die in de praktijk de wetgeving moeten toepassen: aanbestedende overheden en ondernemingen. Daar ontbreekt nog veelal de nodige knowhow en gaat er eigenlijk ook veel geld verloren wegens een gebrekkige kennis. In het algemeen is het in het overeenkomstenrecht pertinent dat er een meer algemene theorie tot stand komt of dat men minstens hiertoe een poging zou doen. Daar is academisch echter te weinig interesse voor, terwijl dit toch noodzakelijk blijkt, gezien de contractualisering van het overheidsoptreden.

Om af te sluiten, wat boeit u persoonlijk in dit rechtsdomein?

“Kris Wauters: De materie schrikt vele juristen af omdat ze inderdaad complex en technisch is. Echter, het geeft wel de mogelijkheid om verschillende rechtstakken toe te passen: bestuursrecht (soms ook grondwettelijk recht), verbinte-

nissenrecht, gerechtelijk recht en soms andere rechtstakken (bv. strafrecht). Gezien het jurisprudentiële karakter van de materie, moet men ook inventief zijn en kan men ook echt bijdragen tot de evolutie van het recht. Ten slotte komt men via het overheidsopdrachtenrecht in aanraking met alle aspecten van de samenleving. Een aanbestedende overheid heeft, zoals een bedrijf of zelfs een gezin, allerlei dingen nodig. Als wij advies moeten geven of een zaak moeten verdedigen, moeten wij ons ook verdiepen in het voorwerp van de opdracht. Wanneer het bijvoorbeeld gaat om een computersysteem, moeten wij weten hoe dat systeem werkt. Als het handelt over infrastructuur, moeten wij in contact treden met ingenieurs, architecten, aannemers ... Het is bijgevolg heel divers.

Overheidsopdrachten en -Overeenkomsten / Marchés et Contrats publics

A4-formaat | 4 nummers per jaar | circa 400 blz. per jaar

Het tijdschrift bevat de volgende rubrieken:

- Nieuwigheden qua wetgeving, rechtspraak en rechtsleer in synthesevorm;
- Overzichten van rechtspraak betreffende de Europese rechtscollages (Ger. en HvJ), betreffende de gewone rechtscollages en de Raad van State in België, alsook het recht van de ons omringende landen (Nederland, Luxemburg, Duitsland en Frankrijk);
- Doctrinaire artikelen, die multidisciplinair kunnen zijn of betrekking hebben op bijzondere problemen;
- Noten onder bepaalde rechtspraak (Case Report);
- Een rubriek gewijd aan praktische vragen in de vorm van een commentaar, de analyse van clauses of van contractuele documenten.

Hoofredactie: Patrick Thiel en Kris Wauters

Redactiecomité: Isabelle Cooreman, Ann Lawrence Durviaux, Frederic Eggermont, Gifte Laenen, Thomas Maes, Stijn Maeyaert, Yseult Marique, Geneviève Martou en Aurélien Vandeburie

**NIEUW
& GRATIS**

**APP LARCIER
JOURNALS**

Het papieren abonnement op OOO-MCP geeft ook kosteloos toegang tot het digitale equivalent in de **app Larcier Journals**.

DIGITALE PRODUCTEN VERSUS EIGENDOM: OP ZOEK NAAR DE BALANS

Wie al eens een e-boek, software of een muziek- of filmaccount aanschafte, weet het: u bent nooit echt 'eigenaar' van wat u via internet wordt geleverd. Digitalisering brengt vaak namelijk niet alleen een groter gebruiksgemak mee, maar helaas ook minder vrijheden. Dat heeft zowel technische als juridische oorzaken.

Het is in de digitale context dan ook zoeken naar een aangepast belangenevenwicht. De mogelijkheid om digitale inhoud en digitale diensten 'tweedehands' over te dragen vormt één topic uit de discussie ...

Simon Geiregat

© Kevin Faingnaert

Simon GEIREGAT is postdoctoraal onderzoeker voor het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen aan de Universiteit Gent. Hij is gespecialiseerd in de intellectuele rechten (LLM IP & ICT Law KU Leuven 2017) en in het consumentenrecht. Zijn onderzoek focust op de uitdagingen van de digitale ontwikkelingen op het privaatrecht.

Hij herwerkte zijn doctoraal proefschrift over de uitputting van het auteursrecht in de digitale omgeving (2019) tot de reeks *Digitale en analoge distributie van auteurswerken en software*.

Het internet heeft het landschap van de auteursrechtelijk beschermde inhoud en diensten hertekend. We kunnen e-boeken, videogames en software downloaden, muziek en series streamen en tijdschriften via online databanken raadplegen. Die digitaal aangeleverde producten brengen een enorm gemak mee, maar ook beperkingen. Zelfs wie ze tegen betaling verwerft, heeft over die producten niet dezelfde vergaande controlemogelijkheden als de eigenaar van een boek, een dvd, een tijdschrift of een ander analogo equivalent. Uw e-boeken en games kan u enkel bekijken binnen een bepaald platform, uw muziekcollectie kan u niet overhevelen naar een andere streamingdienst, series verdwijnen nu en dan uit het streamingsaanbod en de toegang tot uw tijdschriften houdt op vanaf het moment dat u uw databank-abonnement opzegt.

Technische en juridische hindernissen

Die frustraties illustreren dat digitale leveringen kunnen leiden tot rechtspro-

sities die minder gunstig zijn dan die van de eigenaar van een fysiek goed. Wat vanzelfsprekend is in analoge context, is dat namelijk niet noodzakelijk bij digitale verspreiding. Die vaststelling is paradoxaal, want digitale product- en leveringsvormen danken hun populariteit onder andere aan de omstandigheid dat digitale data eenvoudig kopieerbaar zijn, en niet-rivaal: verschillende personen kunnen data gelijktijdig benutten zonder ze 'op te gebruiken'.

Die verminderde controle is niet het gevolg van de digitalisering zelf, maar wel van menselijke keuzes die een technische en/of een juridische vorm aannemen. Wie digitale producten aanbiedt, bepaalt enerzijds namelijk de technische vorm of 'digitale architectuur' waarin hij het product aanbiedt. Die architectuur kan toelaten om digitale inhoud al dan niet te kopiëren, op te slaan, te raadplegen via bepaalde kanalen enzovoort. De aanbieder zal zijn gebruikers anderzijds ook vaak beperkingen opleggen via toe-

tredingsovereenkomsten zoals eindgebruikerslicenties. Het technische ‘niet kunnen’ en het juridische ‘niet mogen’ zijn vaak onderling verknocht.

Tweedehands software en e-boeken?

De onoverdraagbaarheid van digitale inhoud en diensten is één aspect waar het verschil met fysieke eigendom duidelijk op de voorgrond treedt. Een eigenaar heeft in beginsel een *ius abutendi*: het recht om zijn goederen te vervreemden, bijvoorbeeld door ze door te verkopen. Zo’n recht is daarentegen veelal afwezig bij inhoud en diensten die worden geleverd via internet. Het gevolg is dat we ons geld ruilen voor vermogensbestanddelen die we niet langer terug kunnen omzetten in liquiditeiten.

Het Hof van Justitie van de EU heeft al een en ander verduidelijkt over de overdraagbaarheid van digitale inhoud die via download werd geleverd. Het oordeelde zo in 2012 al dat de toestemming van de auteur van software niet vereist is om een legaal gedownloade kopie van zijn software samen met de bijhorende gebruikslicentie over te dragen aan een derde. Randvoorwaarden zijn echter onder meer dat de overdrager zijn kopieën wist en dat het gaat om een licentie zonder tijdsbeperking. Die rechtspraak kon rekenen op veel kritiek. Ze is bovendien deels door de feiten achterhaald, nu softwareontwikkelaars licenties voor hun producten steeds vaker onderwerpen aan tijdsbeperkingen.

Het was lange tijd betwist of de redenering voor software ook zou opgaan voor andere digitale inhoud die auteursrechtelijke bescherming geniet. Het Hof van Justitie sloot eind 2019 de deur door te oordelen dat gedownloade e-boeken zich niet lenen tot tweedehandsoverdrachten. De toestemming van de auteursrechthebbende is dus nodig telkens wanneer iemand een e-boek via downloadlink wil leveren. Anders dan

bij software, is de levering in digitale vorm volgens het Hof niet economisch en functioneel gelijkwaardig aan de levering van een materieel equivalent. Ook dit arrest kan rekenen op kritiek, in het bijzonder omdat software en e-boeken nu dus een diametraal tegengestelde behandeling te beurt vallen. Er blijven bovendien heel wat vragen onbeslecht, zoals het lot van videogames. Die zijn immers een combinatie van software en van literaire, auditieve en visuele werken.

Brede privaatrechtelijke kwestie

De rechtspraak van het Hof van Justitie heeft de kwestie van de overdraagbaarheid van digitale inhoud en digitale diensten naar de hoek van het auteursrecht gedreven. Het auteursrecht heeft onbetwist een groot belang voor dat onderwerp. Dat neemt echter niet weg dat de problematiek ruimer is. Zo verhinderen technische en juridische beperkingen ook overdrachten van digitale inhoud die geen auteursrechtelijke bescherming geniet. Daarnaast weerklinkt de vraag of sommige langlopende digitale diensten zoals softwareabbonementen ook niet overdraagbaar zouden moeten zijn.

Het thema van de overdraagbaarheid laat niet toe om analyses te voeren en oplossingen te zoeken in slechts één enkel rechtsdomein zoals het auteursrecht. Het onderwerp valt slechts uit te klaren met een blik op het gehele privaatrecht. De levering van digitale inhoud gaat namelijk gewoonlijk gepaard met twee (genres van) overeenkomsten (*negotia*), die weliswaar veelal in één akte (*instru-*

mentum) voorkomen. Er is enerzijds de gebruikslicentie: de geformaliseerde toestemming waarin de auteursrechthebbende anderen toelaat om digitale handelingen met zijn werk te stellen die hem anders exclusief zouden zijn voorbehouden op grond van de wet. Er is anderzijds evenwel ook de overeenkomst waarin partijen de concrete levering van de digitale inhoud of digitale dienst overeenkomen. Die levering gebeurt ofwel door eigendomsoverdracht van een lichamelijk goed (bv. een cd-rom), ofwel door data tijdelijk (bv. streaming) of zonder tijdsbeperking (download) na te bouwen op een of verschillende apparaten.

Het gemeen recht garandeert alleen in het eerste geval principieel dat de verworven eigendom opnieuw kan worden overgedragen. Wie digitale inhoud of diensten via download of via streaming verwerft, is daarentegen partij bij een dienstenovereenkomst en is in beginsel niet beschermd tegen overdrachtbeperkende maatregelen. Dat is niet noodzakelijk problematisch, ware het niet dat hieruit volgt dat de meeste digitale inhoud niet overdraagbaar is als ze werd gedownload maar wel als ze werd aangekocht op cd-rom. Dat kan soms onbillijk lijken.

Beleidskwestie

Het komt toe aan de wetgever om de overdraagbaarheid op de politieke agenda te zetten en belangenafwegingen te maken. De Europese beleidsmakers lieten de gelegenheid daartoe helaas al tot tweemaal toe aan zich voorbijgaan.

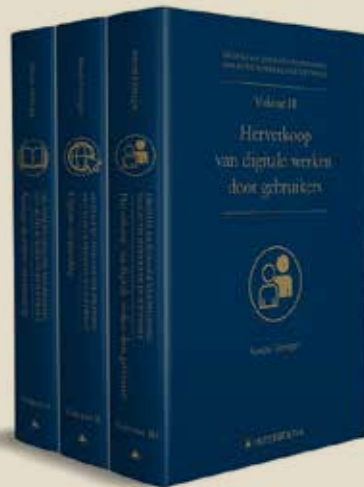

Ze verwezen ten eerste nergens naar de thematiek in de debatten over Richtlijn 2019/790 over het auteursrecht in de digitale eengemaakte markt. Een voorgestelde regeling van de thematiek haalde ten tweede evenmin de finale tekst van Richtlijn 2019/770 over de levering van digitale inhoud en digitale diensten aan consumenten.

Afhankelijk van de insteek, kan zowel de Europese als de federale wetgever desgewenst tussenkomen om de overdraagbaarheid van digitale inhoud en diensten te regelen. Als dat gebeurt, dan geniet het de voorkeur om dit onderwerp niet binnen het auteursrecht te regelen. Het auteursrecht is van oudsher bedoeld als rechtsdomein om auteurs te beschermen, niet om rechten voor gebruikers van werken te creëren. Daar onoverdraagbaarheid meestal het gevolg is van eenzijdig opgelegde (feitelijke en juridische) beslissingen van een sterkere contractpartij, is het meer aangewezen om partijen in eerste instantie te beschermen via de wetgeving op onrechtmatige bedingen en om de feitelijke, technische mogelijkheid tot overdracht af te dwingen door middel van het aansprakelijkheidsrecht.

Dr. Simon Geiregat bespreekt de impact van het e-boekenarrest van het Hof van Justitie uitgebreid in 'Auteurs & Media'. Dit tweetalige tijdschrift vormt dé referentie voor uitspraken en doctrine over het auteurs- en mediarecht.

DIGITALE EN ANALOGE DISTRIBUTIE VAN AUTEURSWERKEN EN SOFTWARE (3 volumes | hardcover)

- **VOLUME I. ANALOGE DISTRIBUTIE EN UITPUTTING**
xvi + 275 blz.
- **VOLUME II. DIGITALE VERSPREIDING**
xiv + 349 blz.
- **VOLUME III. HERVERKOOP VAN DIGITALE WERKEN DOOR GEBRUIKERS**
xvi + 512 blz.

In 2019 verdedigde Simon Geiregat aan de UGent zijn doctoraat over de uitputting van het auteursrecht in de digitale omgeving. Hij herwerkte zijn proefschrift tot de reeks *Digitale en analoge distributie van auteurswerken en software*. In dit driedelige werk doorkruist dr. Simon Geiregat het privaatrecht op zoek naar de balans tussen auteurs en gebruikers van digitale en analoge werken. Volume I analyseert tot op welk punt houders van intellectuele rechten de distributie van exemplaren kunnen controleren. Volume II gaat in op volledig digitale verspreidingsvormen: hoe vallen die goederenrechtelijk, verbintenissenrechtelijk en auteursrechtelijk te kwalificeren? Volume III neemt de bevindingen van de vorige twee volumes samen en biedt een gedetailleerde analyse van de mogelijkheid om digitale producten 'door te verkopen'. Er gaat daarbij onder meer aandacht naar de EU-rechtspraak over de uitputting en de interne markt, het gelijkheidsbeginsel, het gemeen overeenkomstenrecht, het consumentenrecht en naar de beloftes van blockchaintechnologie.

Maak ook kennis met:

HANDBOEK INTELLECTUELE RECHTEN Hendrik Vanhees

Intersentia | september 2020 | hardcover | xxx + 818 blz.

Dit handboek geeft een overzicht van een aantal grondregels en grondbeginselen van het recht van de intellectuele eigendom. Op een overzichtelijke wijze wordt, na een algemene inleiding tot de intellectuele rechten, stilgestaan bij het auteursrecht, de auteursrechtelijke bescherming van computerprogramma's, het databankenrecht, het tekeningen- en modellenrecht, het merkenrecht, het octrooirecht en de bescherming van topografieën van halfgeleiderproducten. Ook de handhaving van intellectuele rechten komt aan bod en ten slotte eveneens de bescherming van bedrijfsgeheimen, hoewel dat geen intellectueel recht betreft.

KIJK EENS MET ANDERE OGEN NAAR UW PENSIOEN

UIT VOORZORG ... NU DENKEN AAN LATER
MET HET VRIJ AANVULLEND PENSIOEN VOOR ZELFSTANDIGEN (VAPZ)
EN DE PENSIOENOVEREENKOMST VOOR ZELFSTANDIGEN (POZ)

**ONTDEK ONZE PENSIOENPRODUCTEN
VOOR ADVOCATEN, GERECHTSDEURWAARDERS
EN ANDERE ZELFSTANDIGEN**

Hebt u vragen of wenst u een gepersonaliseerd voorstel,
mail gerust naar info@vkag.be of bel naar 02 534 42 42

KUNSTLAAN 56, 1000 BRUSSEL - INFO@VKAG.BE - WWW.VKAG.BE

IBP toegelaten op 30/07/2007 onder nr. 55002

→ **STUDIENAMIDDAG: NIEUW SCHEEPVAARTWETBOEK**

17 november 2020 – RYCB Clubhuis Antwerpen
Eric Van Hooydonk, Frank Stevens, Christophe Swolfs,
Bernard Insel en Björn Bullynck

→ **WEBINAR: ONDERNEMERSCHAP VERZOENEN MET ONAFHANKELIJKHEID: UITDAGINGEN VOOR DE PRAKTIJKDIENAREN EN ANDERE VRIJE BEROEPEN ANNO 2020**

19 november 2020
Sarne De Vliegheer, Hugo Lamon, Herman Claeys, Ben Hilderson, Sander Briké en Luk Burgelman

→ **STUDIENAMIDDAG: FINANCIËLE EN IMMATERIËLE HULP VAN OUDERS AAN HUN KINDEREN**

20 november 2020 – Van Der Valk Hotel Brugge Oostkamp
Christoph Castelein en Ariadne Van den Broeck

→ **WEBINAR: HET DIGITALE AANDELENREGISTER**

26 november 2020
Kristof Maresceau, Maarten Poulussen, Olivier Van Borsel en Rosanne Van Gael

→ **SERVO-TRAINING: HOU STRESS EN BURN-OUT OP EEN AFSTAND (2 DAGEN)**

27 november 2020 en 18 december 2020 – De Rederij Schelle
Jeff Keustermans

→ **STUDIENAMIDDAG: DOELMATIGE RECHTSVORMING DOOR HET HOF VAN CASSATIE**

3 december 2020 – Cercle Lorraine Brussel (zie p.11)

→ **WEBINARS: VASTGOEDPROJECTEN: 4 ACTUELE TOPICS**

3 december 2020
Siegfried Busscher, Joost van Riel, Rik Crivits, Jens Vrebos,
Frank Burssens en Simon Verhoeven

→ **WEBINAR: SOCIALE INSPECTIE: EEN UPDATE**

4 december 2020
Daan De Backer en Veerle Van Keirsbilck

→ **WEBINARS: ONDERNEMINGSSTRAFRECHT**

8 december 2020
Joachim Meese, Patrick Waeterinckx en Joost Huysmans

→ **WEBINARS: INTERNATIONALE FISCALITEIT: EEN UPDATE**

11 december 2020
Werner Huygen, Bart Desmet, Henk Verstraete en Philippe Vyncke

→ **STUDIENAMIDDAG: HOE OP EEN BTW-VRIENDELIJKE WIJZE VASTGOED TER BESCHIKKING STELLEN?**

21 januari 2021 – Serwir Hotel Sint-Niklaas
Geert De Neef en Willy Huber

→ **WEBINAR CYCLUS: RUSTIG EN EFFICIËNT LEVEN EN WERKEN (CYCLUS VAN 5 WEBINARS)**

28 januari 2021, 1 februari 2021, 4 februari 2021,
8 februari 2021 en 11 februari 2021
Jeff Keustermans

→ **STUDIENAMIDDAG: SCHIJNZELFSTANDIGHEID: EEN STAND VAN ZAKEN**

29 januari 2021 – Holiday Inn Gent Expo Gent
Vincent Dooms en Tom Messiaen

→ **BASISOPLEIDING DOUANE (INCL. INVLOED VAN DE BREXIT)**

4 februari 2021 – Serwir Hotel Sint-Niklaas
Kerstien Celis en Josse Verbeken

→ **STUDIEDAGEN: DE VLAAMSE CODEX RUIMTELIJKE ORDENING VAN A TOT Z**

5 + 26 februari 2021 – Holiday Inn Gent Expo Gent
Bart De Becker

→ **STUDIEDAGEN: HANDEL BINNEN DE EU: JURIDISCHE ÉN FISCALE ANALYSE**

5 + 26 februari 2021 – Holiday Inn Gent Expo Gent
Carolyne Vande Vorst, Stijn Claeys, Pierre Queritet, Sara Vanderstraeten, Stijn Vanbaelen, Ine Lejeune, Nancy De Beule, Stephanie Van Hoydonck en Gilles Franssens

→ **STUDIENAMIDDAG: HET OPENVALLLEN VAN DE NALATENSCHAP FISCAAL EN CIVIEL BEKEKEN**

4 maart 2021 – Brabantthal Leuven of 11 maart 2021 – 3Square Gent
Hélène Casman en Patrizia Macaluso

→ **WEBINAR: STRUCTURELE SCHULDPROBLEMEN**

5 maart 2021
Johan Vannerom en Bertel De Grootte

→ **THEMADAG: OVERHEIDSOPDRACHTEN ANNO 2021**

25 maart 2021 – Serwir Hotel Sint-Niklaas
Tony Mortier, Peter Teerlinck, Bob Martens, Andi Zrza,
Maarten Somers, Carlo Cardone, Peter Flamey, Neil Braeckeveld, Evelien Vanhauter en Elke Casteleyn

→ **STUDIENAMIDDAG: EOT ANNO 2021 – RECENTE WIJZIGINGEN EN ACTUEEL DRAAIBOEK**

(voorjaar 2021 – precieze data en locaties volgen op www.intersentia.be)
Hélène Casman en Patrizia Macaluso

INFORMATIE EN INSCHRIJVINGEN:

 INTERSENTIA | studiedag@intersentia.be
Online inschrijven via
www.intersentia.be/opleidingen

Ontdek alle publicaties en opleidingen op www.intersentia.be

NIEUW & GRATIS

APP LARCIER JOURNALS

BEKRIJGEN OP Google Play | Download in de App Store

→ **LEES EMILE & FERDINAND** in de gratis app Larcier Journals:
www.larcier.com/nl/app-larcier-journals

FOLLOW US ON

GAZLARNL17
ISBN : 978-1-1010-3340-1

BENT U NOG NIET GEABONNEERD OP EMILE & FERDINAND?

Abonneer u gratis via het online formulier op www.larcier.com/nl/in-de-kijker/emile-ferdinand.html